

ТЕКСТ: Ярослава Куцай

ЖУРНАЛ: Куншт

Як стати класиком

Чому одні картини вважають світовим культурним надбанням, а про існування інших ми навіть не здогадуємося? Яким принципом пояснити цей відбір? Їхню цінність визначає ціла низка факторів. Історики звертають увагу на винаходи, які змінили роль мистецтва у нашому житті, а аукціоністи — на те, як імена колекціонерів впливають на вартість лотів. Нейронауковці додають свої п'ять копійок, нагадуючи нам про те, що в чомусь ми всі бодай трішки сноби.

У травні 1961 року італійський художник **П'єро Манцоні** власноручно закрит 90 консервних банок з етикетками «*Merda d'Artista*» («Лайно художника»). Автор запевнив пресу і критиків, що в кожній з них містилося 30 грамів його екскрементів. Після смерті Манцоні на цю його «спадщину» був чималий попит. Як виявилось згодом, насправді бляшанки були наповнені гіпсом. У серпні 2016 року у Мілані одна з них пішла з молотка за 275 000 євро.

Сьогодні чимало хто претендує на звання митця, але лише одиниці стають знаменитостями та небідними родичами. Решта — лишаються на утриманні або ж опановують затребуваніші професії. Попередники цих (не)визнаних геніїв мали інший статус, вони рідко марнували полотна й фарби на щось, що заздалегідь не мало покупця. За **Середньовіччя** та в епоху **Відродження** художники були у певному сенсі ремісниками, які виконували замовлення меценатів та церковників.

Заступник зазвичай укладав договір з майстром, уточнюючи вартість його послуг, що саме потрібно намалювати, на чому та чим. Деякі пігменти виготовляли з дорогоцінних матеріалів: золота для зображення священного саява та рідкісного афганський лазуриту — синьої барви, яка увиразнювала вбрання янголів і **Діви Марії** (при чому другий був дорожчим від першого). Ці атрибути розкоші виражали релігійну відданість або ж багатство покровителів.

Публічні галереї та виставки, які стали невід'ємною складовою нашого культурного дозвілля, почали з'являтися у Європі лише наприкінці XVIII століття, що значною мірою було пов'язано з формуванням та зростанням впливу середнього класу. Мистецтво демократизувалося, і його роль переосмислювалася.

Нейробіолог та професор у Школі медицини Пенсильванського університету **Анджан Чаттерджі** зауважує, що на наше сприйняття мистецтва неабияк впливає те, що нам про нього відомо. Численні експерименти показують, що людям більше подобаються витвори з певним статусом (наприклад, «класики» чи «шедеври»). Короткий опис художнього твору або навіть згадка імені художника змінює наш естетичний досвід. Ми дуже швидко визначаємося, подобається нам картина чи ні, нічого про неї не знаючи, стверджує Чаттерджі, але для того, щоб зрозуміти її, як правило, нам потрібно більше часу.

Мабуть, жодному витвору мистецтва не вдалося досягти такої шаленої популярності, якої досягла **Мона Ліза**. Існує чимало теорій про її загадкову усмішку.

Дослідниця Маргарет Лівінгстон пояснює, що наша зорова система реагує на зміну візуальних частот. У центрі нашого поля зору, куди ми спрямовуємо погляд, ми чітко бачимо деталі. Вони передаються через високочастотну інформацію. Наш периферійний зір чутливіший до змін яскравого і темного, тобто низьких частот (інакше кажучи, високочастотний зір — це як бачити дерева, а низькочастотний — як бачити ліс).

Якщо розглядати Мону Лізу у цих двох частотах, то видно, що її усмішка з'являється на зображенні лише з низькочастотною інформацією. Лівінгстон припускає, що коли ми дивимось прямо на її уста, усмішку майже не видно. Трішки зведені кутики ми помічаємо саме периферійним зором, розглядаючи задній план картини.

Розподіліть слова за правописом

Разом

Окремо

На/прикінці

На/малювати

Ні/чого

Чи/мало

За/здаlegідь

Нейро/біолог

На/утриманні

На/чому

Що/саме